

Municipis per a la vida: urbanisme feminista

EXPOSICIÓ ITINERANT

**Diputació
Barcelona**

Àrea de Feminismes
i Igualtat

**equal
saree**

INTRODUCCIÓ

L'urbanisme feminista és una manera de mirar i transformar els pobles i les ciutats posant la vida quotidiana al centre. Parteix de la idea que els espais on vivim han de respondre a les necessitats de totes les persones, tenint en compte especialment les cures, la diversitat i les diferents formes de viure i habitar el territori.

Per fer-ho, incorpora una perspectiva de gènere interseccional, que ajuda a entendre que les desigualtats no tenen una sola causa. El gènere es relaciona amb altres factors com l'edat, l'origen, la cultura, la situació econòmica, la discapacitat o l'orientació sexual. Cada persona viu una realitat única, marcada tant per oportunitats com per discriminacions que sovint es creuen entre si. Per això, no podem entendre ni combatre una desigualtat sense tenir en compte les altres.

Davant d'un model que sovint prioritza la producció econòmica per sobre del benestar de les persones i del planeta, l'urbanisme feminista proposa una altra manera de pensar els territoris.

Un model que:

- Té en compte totes les dimensions de la vida: el treball remunerat, les cures, la participació comunitària i el temps per al descans i el desenvolupament personal.
- Reconeix i valora la diversitat de persones, cossos, identitats i formes de viure.
- Cuida tant les persones com els entorns on viuen.

Això es tradueix en espais que:

- Faciliten les tasques de cura i afavoreixen que es puguin compartir de manera més col·lectiva.
- Són accessibles, inclusivament i pensats per donar resposta a les necessitats de tothom.
- Integren criteris de sostenibilitat ambiental, social i econòmica.
- Fomenten la participació ciutadana per construir solucions compartides, adaptades a cada territori.

En definitiva, l'urbanisme feminista aposta per crear entorns més justos, segurs, habitables i saludables, on totes les persones puguin viure amb dignitat, especialment aquelles que històricament han patit més discriminacions i violències.

A través de sis eixos temàtics —**entorn que cuida, entorn que gaudeix, entorn que connecta, entorn que acull, entorn que coeduca i entorn que resisteix**— aquesta exposició convida a imaginar i descobrir com poden ser uns territoris més amables, inclusivament i sostenibles. Uns territoris desitjables, però també possibles.

ENTORN QUE CUIDA

És un entorn que ens ajuda a cuidar-nos i a cuidar les altres persones. Entén la salut de manera integral —física, mental i emocional—, facilita que les cures es puguin compartir i reconeix que cuidar les persones també significa cuidar els espais urbans, agrícoles i naturals dels quals depenem.

No pot faltar...

- Infraestructures de suport a les cures

Les cures necessiten espais i serveis que les facin possibles. Les infraestructures de suport a les cures són equipaments, espais o recursos públics que faciliten les activitats relacionades amb el benestar i el manteniment de la vida quotidiana.

Aquests espais fan visibles unes tasques que sovint han quedat amagades dins l'àmbit privat. També ofereixen més comoditat, seguretat i suport a les persones cuidadores, afavorint que puguin participar més activament en la vida comunitària.

Les necessitats de cura canvien segons cada etapa de la vida i cada comunitat. Per això, aquestes infraestructures poden adoptar formes molt diverses: punts de lactància, lavabos públics inclusius, espais adaptats per a la primera infància o recorreguts amb bancs i zones de descans per a la gent gran.

Un entorn que cuida és aquell on les tasques de cura són visibles, reconegudes i compartides.

Sostenibilitat i salut

Un entorn sostenible és aquell que pot mantenir-se i adaptar-se al llarg del temps sense comprometre el benestar de les persones ni del planeta.

Per aconseguir-ho, cal apostar per materials naturals i de proximitat, paviments que permetin filtrar l'aigua, vegetació adaptada al clima, sistemes passius d'estalvi energètic i una mobilitat que redueixi la dependència del vehicle privat.

L'espai on vivim influeix directament en la nostra salut. Disposar d'ombra a l'estiu, protecció del fred a l'hivern, espais verds, aire net, menys soroll i contacte amb la natura millora el benestar físic i emocional de tota la població.

Un entorn saludable és aquell que s'adapta al canvi climàtic, redueix la contaminació i protegeix els recursos naturals, entenent que són limitats. Les administracions públiques tenen un paper fonamental per incorporar aquests criteris en la planificació, la gestió i el manteniment dels espais comuns.

Viure en un entorn que cuida és important perquè...

Durant molt de temps, la nostra societat ha donat més valor al treball remunerat que a les tasques de cura, tot i que aquestes són imprescindibles per sostenir la vida. Històricament, les cures han recaigut sobretot sobre les dones, fet que continua generant desigualtats.

Les dades mostren que les dones dediquen més hores que els homes a les feines de la llar i, especialment, a la cura dels fills i filles. Això fa que moltes acabin assumint una doble jornada: el treball remunerat i el treball de cures no remunerat. Com a conseqüència, disposen de menys temps lliure, tenen més dificultats per participar en igualtat de condicions al mercat laboral i pateixen un empobriment tant econòmic com de temps.

Quan les cures són remunerades, sovint es desenvolupen en condicions precàries i recauen majoritàriament en dones migrades.

La manca de suport a les persones cuidadores, la soledat no desitjada —especialment entre la gent gran— i la dificultat per compartir les responsabilitats de cura tenen un impacte directe sobre la salut i el benestar.

Ahora, viure en entorns contaminats també afecta la qualitat de vida. La contaminació de l'aire incrementa les malalties respiratòries i altres problemes de salut; el soroll, sobretot el provocat pel trànsit, augmenta l'estrès, altera el descans i incrementa el risc de malalties cardiovasculars. A més, l'excés de vehicles i de superfícies asfaltades contribueix a l'efecte d'illa de calor, fent que les ciutats siguin cada vegada més càlides.

Avui vivim una crisi de les cures que afecta les persones, les comunitats i també el medi ambient. Afrontar aquest repte implica repensar la manera com planifiquem, dissenyem i gestionem els nostres pobles i ciutats, posant les cures i la vida al centre.

ENTORN QUE GAUDEIX

És un entorn on totes les persones ens podem moure, trobar, jugar, celebrar i expressar-nos amb llibertat. Un espai on gaudim de la vida quotidiana sense por, discriminacions ni violències.

No pot faltar...

- **Percepció de seguretat**

Sentir-nos segures és imprescindible perquè tothom pugui utilitzar i gaudir de l'espai públic en igualtat de condicions. Aquesta necessitat és especialment important per a les dones, les persones LGTBI+, les persones migrades o racialitzades, les persones amb discapacitat i altres col·lectius que sovint pateixen discriminacions i violències.

La percepció de seguretat depèn tant de les característiques de l'espai com de les relacions socials que s'hi produeixen. Uns carrers ben il·luminats, visibles i fàcils de recórrer, sense barreres arquitectòniques i amb una bona senyalització, contribueixen a generar confiança. També ho fan els espais nets, cuidats i amb presència de persones, on existeix un sentiment de pertinença i una comunitat activa.

Cada persona viu la seguretat de manera diferent, segons la seva identitat i les seves experiències. Un espai segur és aquell que no ens obliga a estar en alerta constant i que permet moure'ns amb autonomia, tranquil·litat i llibertat.

- **Vitalitat**

Un entorn vital és aquell que està ple de vida. Acull persones diverses i activitats diferents al llarg del dia, de la nit i de totes les estacions de l'any.

Són espais flexibles, capaços d'adaptar-se a les necessitats canviants de la comunitat. Disposen de llocs per seure, conversar, jugar, fer esport, descansar o celebrar activitats col·lectives, i conviden persones de totes les edats a fer-se seu l'espai públic.

La vitalitat neix de la convivència entre usos diversos i de la presència continuada de persones que comparteixen i donen vida als carrers, places i parcs.

Viure en un entorn que gaudeix és important perquè...

El dret a la ciutat significa molt més que poder accedir als espais públics. També implica poder viure'ls amb llibertat, participar en la seva transformació i sentir que formen part de la nostra vida quotidiana.

Aquest dret, però, no es viu de la mateixa manera per a tothom. Encara avui, moltes dones i persones LGTBI+ creixen amb la idea que l'espai públic pot ser un lloc perillós. Aquesta percepció no és només fruit de la por, sinó també de les experiències de violència i d'assetjament que moltes persones han viscut.

Aquesta situació genera un estat d'alerta constant que limita la llibertat de moviment, condiciona els horaris, els recorreguts i la manera d'ocupar l'espai públic. A Catalunya, les dones de totes les edats manifesten sentir-se menys segures que els homes quan caminen soles de nit, especialment durant l'adolescència i la joventut.

L'assetjament al carrer continua sent una realitat molt present. Els espais poc transitats, mal il·luminats o allunyats d'altres activitats augmenten aquesta sensació d'inseguretat, mentre que els llocs actius, ben connectats i freqüentats generen més confiança.

Altres formes de discriminació també condicionen la manera d'habitar els carrers. Les persones trans continuen patint agressions i violències, moltes de les quals tenen lloc a l'espai públic. Igualment, les persones racialitzades segueixen denunciant situacions de racisme i xenofòbia que limiten el seu dret a sentir-se segures i ben vingudes.

Construir entorns més segurs i plens de vida no consisteix només a millorar el disseny dels espais. També implica transformar les relacions socials perquè totes les persones, independentment de la seva identitat o origen, puguin gaudir de l'espai públic amb la mateixa llibertat, autonomia i dignitat.

ENTORN QUE CONNECTA

És un entorn que facilita que totes les persones es puguin moure en igualtat d'oportunitats. Prioritza la proximitat, els desplaçaments a peu i en bicicleta, i un transport públic accessible, segur i de qualitat que connecti els espais on es desenvolupa la vida quotidiana.

No pot faltar...

● Caminabilitat

En un entorn pensat per a les persones, caminar és la forma més fàcil, segura i còmoda de desplaçar-se. Això significa donar prioritat als vianants davant del vehicle privat i crear espais accessibles per a tothom, també per a les persones que utilitzen cadires de rodes o altres suports a la mobilitat.

Per fer-ho possible cal disposar de carrers pacificats, voreres amples i contínues, carrils bici segurs i ben connectats, passos accessibles i una xarxa de transport públic que complementi aquells desplaçaments que no es poden fer a peu o en bicicleta.

El transport públic també ha de ser accessible, segur i adaptat a les diferents necessitats de la població, amb horaris i freqüències que tinguin en compte els temps quotidians i les tasques de cura.

Els camins escolars en són un bon exemple: recorreguts que permeten als infants desplaçar-se amb més autonomia i seguretat.

Un entorn caminable és aquell on moure's a peu és l'opció més natural, còmoda i eficient.

● Proximitat

L'urbanisme feminista defensa que els serveis essencials haurien d'estar a prop de casa. Aquesta idea es coneix com a **xarxa quotidiana**: un conjunt d'equipaments, comerços, espais públics i serveis als quals es pot arribar caminant en uns 10 o 15 minuts.

Aquest model és possible en barris i pobles amb barreja d'usos, on conviuen habitatges, comerç de proximitat, equipaments, espais de treball i zones de trobada. Això contrasta amb

els entorns segregats, on cada activitat es concentra en un lloc diferent i obliga a fer grans desplaçaments.

Un entorn pròxim és aquell on és fàcil fer vida de barri o de poble.

En aquesta línia treballa el projecte **Equipaments Feministes** de la Diputació de Barcelona, que impulsa la incorporació de la perspectiva feminista i interseccional en els equipaments municipals. L'objectiu és ajudar els municipis a revisar el disseny, la gestió i els usos dels espais públics perquè siguin més accessibles, inclusivament i equitatius per a totes les persones.

Viure en un entorn que connecta és important perquè...

Quan els serveis, els equipaments i els espais de relació són a prop de casa, és més fàcil organitzar la vida quotidiana. Poder arribar-hi caminant o amb transport públic estalvia temps, redueix la dependència del vehicle privat i facilita la conciliació entre la feina, les cures i la vida personal.

Caminar és el mitjà de transport més universal. Tothom camina en algun moment del trajecte, ja sigui per arribar a una parada d'autobús, a l'estació de tren, al cotxe o directament al destí. Per això, garantir itineraris accessibles, continus i segurs és una qüestió de drets i d'equitat. Les dones són qui més utilitzen el transport públic i qui més es desplacen a peu en el dia a dia.

En molts casos, això respon al fet que tenen menys accés a un vehicle privat i assumeixen més desplaçaments relacionats amb les cures. Per aquest motiu, disposar d'una xarxa de mobilitat segura i accessible condiciona les seves oportunitats laborals, familiars i personals.

Alhora, reduir la dependència del cotxe també beneficia tota la societat. Afavorir els desplaçaments a peu, en bicicleta i en transport públic disminueix els accidents, millora la qualitat de l'aire, redueix el soroll i contribueix a una millor salut física i emocional.

Un entorn ben connectat és aquell que facilita els desplaçaments quotidians, promou una mobilitat més sostenible i garanteix que totes les persones puguin moure's amb autonomia, seguretat i igualtat d'oportunitats.

ENTORN QUE ACULL

És un entorn que garanteix els drets bàsics i unes condicions de vida dignes per a totes les persones. Un lloc on tothom pot sentir-se protegit, benvingut i amb oportunitats per desenvolupar el seu projecte de vida.

No pot faltar...

- **Habitatge habitable**

L'habitatge és un dret fonamental, però encara avui moltes persones tenen dificultats per accedir-hi.

L'especulació immobiliària, la gentrificació i el creixement del turisme han fet augmentar el preu de l'habitatge i han provocat situacions de precarietat, com ara habitatges massificats, manca de condicions adequades, pobresa energètica, lloguers inassumibles o, en els casos més greus, la pèrdua de l'habitatge.

Per fer front a aquesta realitat cal impulsar més habitatge públic, promoure models col·lectius d'accés a l'habitatge, com les cooperatives, i regular el mercat del lloguer.

Un habitatge habitable és aquell que permet descansar, conviure, estudiar, cuinar i tenir cura de la vida quotidiana amb prou espai, confort, salubritat i una temperatura adequada. També és un habitatge que es pot mantenir sense comprometre l'economia familiar.

- **Espais refugi**

Els espais refugi són equipaments o espais públics que ofereixen protecció, suport i acompanyament a persones que viuen situacions de vulnerabilitat.

Poden estar adreçats a persones que han patit violència masclista, persones sense llar, persones nouvingudes, persones grans, persones amb malalties cròniques o qualsevol altre col·lectiu que necessiti suport en un moment determinat.

A més de cobrir necessitats immediates, aquests espais ajuden a crear vincles, xarxes de suport i oportunitats perquè les persones puguin participar plenament en la vida comunitària.

Un espai refugi és aquell on sabem que no estem soles.

Viure en un entorn que acull és important perquè...

Disposar d'un habitatge digne és la base per desenvolupar qualsevol projecte de vida. Quan aquest dret no està garantit, augmenten la inseguretat, la pobresa i les desigualtats.

A Catalunya, cada any milers de persones pateixen desnonaments o viuen en situacions d'infrahabitatge. Aquesta realitat afecta especialment dones soles o amb fills i filles, persones migrades i altres col·lectius que sovint també es troben en situacions de precarietat laboral o social.

La pressió del mercat immobiliari i del turisme agreuja encara més aquestes dificultats, especialment a les grans ciutats i als municipis amb una forta activitat turística. Al mateix temps, milers de persones continuen vivint sense una llar estable o en recursos d'emergència.

La manca d'un habitatge segur no només afecta les condicions materials de vida. També té conseqüències importants sobre la salut física i emocional, les relacions socials i les oportunitats de futur.

Les persones que pateixen violència masclista també necessiten poder accedir a espais segurs on reconstruir la seva vida amb autonomia i dignitat.

Construir entorns que acullen vol dir garantir el dret a l'habitatge, crear espais de suport i fer possible que totes les persones, independentment de la seva situació o origen, puguin sentir-se part de la comunitat i viure amb seguretat, estabilitat i igualtat d'oportunitats.

ENTORN QUE COEDUCA

És un entorn que promou relacions més igualitàries, qüestiona els estereotips i fa visibles totes les persones que formen part de la nostra història i de la nostra societat. A través dels espais, els seus usos i els seus símbols, transmet valors d'inclusió, respecte i igualtat.

No pot faltar...

- **Identitat i memòria quotidiana**

Els espais que habitem també expliquen qui som. Els carrers, les places, els edificis o els paisatges formen part de la nostra memòria col·lectiva i ens connecten amb les persones i les històries que ens han precedit.

Durant molt de temps, però, només s'han considerat patrimoni els edificis relacionats amb el poder o els grans monuments. En canvi, altres espais vinculats a la vida quotidiana i a la feina de moltes persones han quedat invisibilitzats. És el cas dels edificis industrials, dels espais de la memòria obrera o dels llocs relacionats amb les cures i la vida de les dones, com els antics safarejers.

Un entorn amb identitat i memòria és aquell que conserva allò que el fa únic i que explica la seva història incorporant totes les mirades, també les que durant molt de temps han estat oblidades.

- **Representació igualitària**

Els espais també eduquen. La manera com es dissenyen, els noms que tenen o les imatges que hi trobem influeixen en la manera com ens relacionem i en qui sentim que hi té cabuda.

Per això és important crear espais que afavoreixin la convivència, la diversitat i la participació de totes les persones. Un exemple és el pati d'una escola: si un únic ús ocupa gairebé tot l'espai central, altres activitats i moltes persones queden desplaçades als marges.

La representació també és simbòlica. Els noms dels carrers, les places, els monuments, la publicitat o l'art urbà poden contribuir a fer visibles diferents referents, identitats i formes de viure, o bé continuar reforçant estereotips.

Un entorn amb representació igualitària és aquell on totes les persones es poden reconèixer, sentir representades i imaginar un futur més just i inclusiu.

Viure en un entorn que coeduca és important perquè...

Els espais no són neutres. La manera com els construïm i els representem influeix en els valors que transmetem i en la forma com aprenem a relacionar-nos amb els altres.

Durant molts anys, la història de les dones i d'altres col·lectius ha estat poc present en els relats oficials i en l'espai públic. Aquesta manca de representació encara és visible en molts municipis, on la majoria de carrers, places i equipaments porten noms d'homes, mentre que les dones hi apareixen molt menys i sovint vinculades a rols tradicionals.

Aquestes absències també condicionen el sentiment de pertinença. Quan no ens veiem representades en els espais comuns, és més difícil sentir que també ens pertanyen.

Des de la infància, els espais transmeten missatges sobre qui els pot ocupar i de quina manera. El pati de l'escola n'és un exemple molt clar. Sovint, un únic joc ocupa la part central i concentra l'atenció, mentre altres activitats queden relegades als marges. Aquesta distribució no només condiciona la manera de jugar, sinó també les relacions, la confiança i l'autonomia de nens i nenes.

Construir entorns que coeduquen significa repensar els espais perquè fomentin la igualtat, facin visibles totes les històries i permetin que qualsevol persona, independentment del seu gènere, origen o identitat, pugui sentir-se representada i participar en la vida col·lectiva en les mateixes condicions.

ENTORN QUE RESISTEIX

És un entorn que s'organitza per afrontar les crisis, defensar els drets i sostenir la vida de manera col·lectiva. Un lloc on les persones participen, es donen suport mútuament i treballen juntes per construir comunitats més fortes, justes i resilients.

No pot faltar...

- Participació i xarxes de suport

La participació ciutadana permet que les persones puguin formar part de les decisions que afecten el lloc on viuen. També és una manera d'incorporar les necessitats de la vida quotidiana en el disseny dels barris, els pobles i les ciutats.

Més enllà dels processos institucionals, participar també significa organitzar-se col·lectivament per millorar l'entorn i reforçar els vincles entre les persones. Les comunitats cohesionades responen millor davant les dificultats perquè poden activar xarxes de suport mutu i trobar solucions compartides.

Els grups de criança, els espais de suport a la lactància, els sindicats de barri o de llogateres, els horts comunitaris, les cooperatives de consum o els col·lectius feministes, LGTBI+ i antiracistes són alguns exemples d'aquestes iniciatives.

Un entorn participat és aquell que sentim com a propi i del qual ens fem responsables.

- **Polítiques públiques feministes**

Les polítiques públiques influeixen en la manera com vivim els espais i en les oportunitats de les persones. Quan no tenen en compte les diferents realitats socials, poden reforçar desigualtats que ja existeixen.

Aplicar una perspectiva feminista significa incorporar aquesta mirada de manera transversal a totes les polítiques. Això implica donar valor a les cures, garantir els drets sexuals i reproductius, prevenir les violències masclistes, combatre els estereotips de gènere, fer visibles les desigualtats en el món laboral i promoure un repartiment més equitatiu dels temps i de les responsabilitats de cura.

Una política pública feminista és aquella que posa la vida al centre, reconeix les desigualtats estructurals i impulsa mesures per reduir-les.

Viure en un entorn que resisteix és important perquè...

Els pobles i les ciutats han de respondre a les necessitats de totes les persones. Per aconseguir-ho, és imprescindible escoltar la diversitat d'experiències de qui els habita i incorporar-les en la presa de decisions.

Cada persona viu l'espai de manera diferent segons el seu gènere, l'edat, l'origen, la situació econòmica o les seves responsabilitats de cura. Per això, les polítiques públiques només poden ser realment justes si tenen en compte aquesta diversitat.

Les ciutats estan en transformació constant. Construir-les és una responsabilitat compartida que requereix la participació activa de la ciutadania per decidir com volem viure, quins espais necessitem i quines prioritats han de guiar les inversions i les actuacions públiques.

Durant molt de temps, però, les dones i moltes altres persones que pateixen discriminacions han tingut més dificultats per participar en aquests processos. La càrrega de les cures, les desigualtats socials i determinades dinàmiques de participació han limitat la seva presència i han fet que moltes experiències quotidianes quedessin fora de la presa de decisions.

Tanmateix, aquestes experiències són imprescindibles per entendre com funciona realment la vida als barris i als pobles. Incorporar-les permet dissenyar espais i polítiques més útils, inclusivius i adaptats a les necessitats de tota la comunitat.

Construir entorns que resisteixen significa reforçar la participació, el suport mutu i les polítiques públiques que posen les persones al centre. És així com es construeixen comunitats més preparades per afrontar els reptes presents i futurs, sense deixar ningú enrere.

ACTIVITAT INTERACTIVA: Utopies urbanes

Per acabar, es proposa una activitat interactiva senzilla que permeti identificar, a cada municipi, aquells espais que la ciutadania relaciona amb els diferents eixos temàtics de l'exposició.

I AL NOSTRE MUNICIPI...

on [ens] CUIDEM?

on GAUDIM?

com ens CONNECTEM?

on ACOLLIM?

on COEDUQUEM?

com RESISTIM?

Desenvolupament: Utilitzant post-its o enganxines, les persones participants escriuen el nom dels espais del seu municipi i els enganxen a l'eix temàtic corresponent.